

גיליון מס' 544 פרשת ויחי
תשפ"ד שנה שתיים עשרה

גיליון זה יוצא
לזכות החתן חיים נ"י סגל
ולזכות הכלה דבורה בריינא תחי'
שיעלה הזיווג יפה
ויזכו להקים בית נאמן בישראל

דברי שי"ה

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות - קטן שהגדיל

ברך ברכוה"ת בקטנותו אם מהני כשהגדיל

נשאל רבינו זצ"ל, האם קטן שהגדיל, צריך לחזור ולברך ברכת התורה כשהגדיל, שנתחייב כעת מן התורה, והשיב, אין לברך דגם ברכת קטן נחשבת ברכה, וגם נפטר באהבת עולם, (דעת נוטה ח"ב סי' תצ"ג). וביאר רבינו דלכן הוסיף שנפטר באהבה רבה, דמאחר ד"א דברכת התורה הוא מן התורה כמש"כ המשנ"ב (סי' מ"ז סק"א) דכן הוא העיקר לדינא, משום כן יתכן שאין מועלת לו הברכה שבירך בקטנותו, כיון שעתה מחויב בהברכה עצמה מן התורה, ולכן הוספתי בזה דאף אם נימא כן מ"מ י"ל דנפטר באהבת עולם וכמבואר במשנ"ב (סי' מ"ז סק"ג) דפשוט דברכת אהבת עולם בערבית ג"כ פוטרת דזיל בתר טעמא עכ"ד, ואמר רבינו דלמעשה אביו מרן בעל הקה"צ זצ"ל ומרן החזו"א לא חיינו אותו לכוין לצאת שנית (דרך שיחה עמוד תצ"ג ועי' קה"י ברכות סי' כ"ד ס"ב), וגם לא שמענו אף פעם לחייב קטן שהגדיל לשנות על אחר אך י"ל שמועיל מה שמזכיר פסוקים של שמו בסוף התפלה דפסוקים אלו פסוקי תורה הן ומועילים לזיכירה ואולי בשעת הרחק גם גדול יכול לסמוך על זה (דעת נוטה שם בהערות).

ברך על טלית קטן בקטנותו ואח"כ הגדיל

נשאל רבינו זצ"ל, בקטן שהגדיל ושן בטליתו שבירך עליה בתחילה בקטנותו, האם חוזר ומברך עליה בבוקר משהגדיל, והשיב רבינו זצ"ל שלא יברך, דשפיר מועלת לו הברכה שבירך בקטנותו אף לכשהגדיל עכ"ד, (דעת נוטה שם הערה תקס"ח).

הנחת תפילין בקטן והגדיל

כתב רבינו זצ"ל, דקטן שהניח תפילין קודם שהגדיל (להדעות שגדלות תלוי בשעות) וכן בהניח בלילה קודם זמן תפילין, אין צריך לחלוץ כשמתחייב במצות תפילין, דסו"ס השתא בזמן חיובא הרי הם מונחים עליו, ואף אם נימא דאיכא מצוה בקשירה אין צריך לחלוץ, כיון דקטן חייב בהנחת תפילין מדין חינוך, ואע"ג דהוי מדרבנן מ"מ מבואר בחולין (י"ב ב') דמעשה יש לקטן ורק מחשבה אין להם וממילא יש לומר דיצא ידי חובת המצוה בקשירתו ואף דהוי בקטנותו, (דעת נוטה תפילין הערה שנג' וכן עי' בשו"ת מנחת שלמה תנינא סי' ב').

ברך על הסוכה בקטנותו והגדיל

כתב רבינו זצ"ל, דדבר פשוט קטן שבירך לישב בסוכה ואח"כ הגדיל ונעשה בר חיובא אינו חייב עוד פעם לברך, ואף דמעיקרא לא היה בר חיובא, (דעת נוטה ח"ב סי' תצ"א).

קטן והגדיל בברכת המזון בע"ש

כתב רבינו זצ"ל, דלמש"כ הרעק"א בהגהות לשו"ע (סי' קפ"ז סק"ב) לגבי קטן שהגדיל שהשביעה לבד היא סיבה לחיוב, ולכן כ' שקטן שהגדיל חייב לברך שנית ששביעתו שהוא גדול א"כ לפי"ז אולי גם מי שאכל בער"ש ונכנס השבת קודם שנעשה שבע למה יהיה צריך להזכיר רצה בבהמ"ט שהשביעה היא גם גורם לחיוב ברהמ"ז, (שמחת מרדכי עמוד ש"ד).

קבע מזוזה בקטנותו והגדיל

הביא רבינו זצ"ל, מש"כ בהגהות בנחלת צבי על גילוי השו"ע (יר"ד סי' רצ"א ס"ב) שאין לומר במי שהיה חיובו במצוה מדרבנן וחל עליו חיוב תורה שיצטרך לחזור ולברך דאם נימא כן יהיה דין חדש דאם שכו בית וקבע מזוזה ואח"כ קנאה יתחייב לברך מחדש וכן אם קטן שהגיע לחינוך קבע מזוזה בבית שלו וכמ"ש בשו"ע (שם ס"ג) ומחנכים את הקטנים לעשות מזוזה לפתחיהם ואח"כ הגדיל יתחייב לברך מחדש וכיוצא כמה אופנים עכ"ד, וכ' רבינו דלהמבואר (בסי' רפ"ט סק"ב) דקבעה חש"ו פסול, א"כ יש לו לחזור ולקבוע בברכה, אא"כ מעיקרא קבעה ע"י גדול, (מזוזות ביתך סק"ד).

גילגל עיסה והגדיל בינתיים

כתב רבינו זצ"ל, דקטן שגילגל עיסה והגדיל בינתיים, צריך להפריש הימנה חלה בגדלותו, (שיח חיים הלכות חלה אות י"ב).

גזל לולב והגדיל אם הוי מצוה הבאה בעבירה

כתב רבינו זצ"ל, דקטן שגזל לולב והגדיל, הוי מצוה הבאה בעבירה אף שגזל בעודו קטן, דגם קטן צריך להחזיר מה שגזל, (מועדי הגר"ח ח"א סי' תקמ"ד).

קטן והגדיל בהדלקת נרות חנוכה

נשאל רבינו זצ"ל, מה הדין קטן שמנהג שלהם הוא להדליק נ"ח כל יום בשקיעה, ומגדיל באמצע ימי החנוכה, האם ימתין לצאת הכוכבים, דבשקיעה הוא ספק קטן, ומצות חינוך כבר נסתלקה ממנו, והשיב רבינו, אין צריך להמתין שהרי כל המצוה מדרבנן, ואע"ג שבקטנותו הוא תרי דרבנן, (שמחת מרדכי עמוד ת"ט וכן עי' בס' נר חנוכה פ"ב הערה ג').

ברכת הלבנה כשיגדיל בהמשך השבוע

שאלתי מרבינו זצ"ל, בדבר קטן שימלאו לו י"ג שנים לפני שיעבור חלקו הראשון של החודש האם מן הראוי שימתין מלקדש את הלבנה עד שיגדיל ויהא בר חיובא או דילמא יעשה המצוה בזמנה, וכתב לי רבינו זצ"ל, דגם מי שיגדיל בהמשך החדש לא ימתין לגדלותו רק יקדש הלבנה בזמנה דזריזין מקדימין למצות ושהוי מצוה לא משהינן, (וכ"כ בתשובתו במועדי הגר"ח ח"ב סי' כ"ז ובסו"ס אשי ישראל תשובה שמ"א ובשיח התורה ח"ג עמוד שני"ג).

ואמר רבינו זצ"ל, דכיון מחוייב עתה בקידוש לבנה מצד מצוות חינוך א"כ איך ידחה זאת, והרי כל קידוש לבנה הוא מדרבנן, ואין לומר שאם נסבור שחיוב חינוך הוא על האב ולא על הבן שאז האב יצווהו והקטן מ"מ ידחה לאח"כ, דהא קטן צריך לשמוע בקול אביו (דרך שיחה ח"ב עמוד ר"ע וכ"כ בשיח התורה ח"ב סי' תתמ"א), ואין נפק"מ אם הוא חד דרבנן או תרי דרבנן רק לגבי להוציא אחרים, ולא מצינו מקור להמתין בדרבנן עד שיגדיל (כל משאלותיך עמוד קי"א), ואדרבה יש לו להקדים דזריזין מקדימין למצות (שערי ציון ח"א עמוד י"ז).

קטן שיגדיל בברכת האילנות

כתב רבינו זצ"ל, דקטן שיגדיל בחדש ניסן אי"צ להמתין לברכת האילנות עד שיגדיל ויברך מיד כשרואה בעודו קטן, (מועדי הגר"ח ח"א סי' ז' ומעשה חמד פ"ד הערה מ"ג אוצר בר מצוה עמוד תר"מ).

קטן שיגדיל בחיוב שמ"ת

כתב לי רבינו זצ"ל, דקטן שיגדיל באמצע השבוע אי"צ להמתין מלקרא שמ"ת עד שיגדיל, דמקיים המצוה אף בקטנותו (וכ"כ רבינו בשיח התורה ח"ג עמוד רצ"ג ובעזרת אליעזר עניני בר מצוה עמוד נ דיכול לקרות מיד דכל חיוב שמ"ת הוא דרבנן קטן חייב בחינוך מדרבנן, ובס' אוצר בר מצוה עמוד תרל"ז השיב בקטן שיגדיל בשבת שיקרא שמ"ת כבר בע"ש).

קטן שהגדיל אחר פ' זכור

נשאל רבינו זצ"ל, בקטן שהגדיל אחר קריאת פ' זכור למה אינו חייב לקרא מיד פ' זכור דאורייתא, והשיב, יאמר שש זכירות מיד (ס' אשיחה ח"ב עמוד רמ"ח).

קטן שהגדיל לענין פנים חדשות

נשאל רבינו זצ"ל בקטן שהשתתף בסעודת נישואין, והגדיך בתוך ז' ימי המשתה, האם יכול להחשב כפנים חדשות, והשיב רבינו, לא, (אוצר בר מצוה עמוד תרל"ט).

קטן והגדיל בברכת הגומל

כתב רבינו זצ"ל, דקטן שירד בספינה לעלות מחו"ל לארץ ישראל והגדיל בהיותו בדרך חייב בברכת הגומל אף שהירידה לספינה היתה כשהוא קטן, (קובץ שו"ת עניני בר מצוה סי' נ"ד).

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

עורך: יצחק גולדשטוף

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

☎ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☒ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה - 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה - 4310

שנים קדמוניות על גדולי הדורות

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מזר שנים קדמוניות - השבועות הבאים בעזה"י:

רבי ישיבת לומז'א בפתח תקוה

פרשת שמות - מרן הגרא"מ שך זצ"ל (מ"ז חשוון תשס"ב) | פרשת וארא - הגאון רבי משה עוזר (ובנו הג"ד אליעזר) | פרשת בא - המשגיח הגאון רבי אבא גרוסברד זצ"ל
 נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

המשגיח הגאון הצדיק רבי דוב זוכובסקי זצ"ל (כ"ד כסלו תשע"ח)

המכתב לרבי דוב זוכובסקי

אור ליום ה' תצוה תשי"ט זכרון מאיר ת"ו
 לכבוד הרב הגאון הצדיק המפורסם וכו' וכו' מוהר"ר דב
 שליט"א, משגיח דישבת פתח תקוה ת"ו.

אחדשה"ט וש"ת כראוי.
 הנה בזמן האחרון קניתי בעז"ה ספרו הנפלא זבד טוב
 שזכה להוציאו לאור עולם, הקב"ה יברכהו שיזכה
 להוציא לאור כל כתבי ידו ויפוצו מעינותיו חוצה בתורה
 וביראת שמים להגדיל תורה ולהאדירה.
 והנה מידי למדי בו עלו בדעתי איזה הערות ואמרות
 לכותבם לכ"ג שליט"א.

(מקוצר מקום נעתיק רק את חלקו האחרון של המכתב)

תמונה נדירה של הגאון הצדיק רבי דוב זוכובסקי זצ"ל

טבעת ותפילין חוצצים

בסימן י"ז בסוף הסימן תמה על הגר"א ז"ל, שהביא ראייה שצריך לחלוץ הטבעות
 והתפילין בשעת נטילת לולב מבגדי כהונה דחוצץ עפר ורוח וכו' (עי' רמ"א סי' תרנ"א
 ס"ז), ותמה מנא ליה להשוות לולב לבגדי כהונה דילמא דומה לחציצת טבילה
 דמיעוטו שאינו מקפיד אינו חוצץ עכ"ד.

ולא זכיתי להבין למה תפילין וטבעות הוה להו מיעוט שאינו מקפיד, דלעניות
 דעתי פשוט דהוי מיעוט המקפיד, שהרי בשעת טבילה בודאי צריך להסירם ומה
 שאינו חושש לפושטם בשעת נטילת לולב בזה אינו נקרא אינו מקפיד, שהרי
 ענין אינו מקפיד היינו שבטל לגבי הגוף ולכך אינו חוצץ וזה אין שייך אלא בדבר
 שאין מקפיד כלל להסיר מעליו לעולם ומבטלו לגבי הגוף, וזה אין שייך כלל גבי
 תפילין וטבעות לכן קושיא זו צ"ע לעניות דעתי.

והנני דוש"ת בכבוד הראוי יזכה לרפואה שלמה במהרה ולהגדיל תורה ולהאדירה
 ולהרבות כבוד שמים

בברכת הדיוט
 חיים קניבסקי

בזכותו נכנסתי

כאשר בנו הגדול של רבי דוב, רבי נתן שליט"א מראשי ישיבת גאון יעקב וישיבת
 חכמה ודעת, היה מגיע אל רבינו היה מתקבל בחביבות יתירה בזכות היותו בן
 למשגיח מהישיבה. בנישואיו של רבי נתן, שהתקיימו בתוך שנת האבל לפטירת
 אביו, תיכנן רבינו לבוא להשתתף כדי לכבד את זכר אביו רבי דוב, אבל לא
 אסתייע מילתא.

בהספדו אחרי מיטת רבינו סיפר רבי נתן:

במוצאי שבת חול המועד סוכות שנת תשי"ד פירסמה 'צעירי אגודת ישראל'
 הודעה על חגיגת 'שמחת בית השואבה' בבני ברק בביתו של מרן החזון איש על
 גג ביתו. הפרסום הביא להמון רב שהגיע, ואני, נער צעיר, גם הייתי בין הבאים.
 אך החזון איש שמע שהאירוע התפרסם, ולא היה מרוצה, ולכן בני הבית מנעו
 מקהל הבאים מלהיכנס.

והנה בעוד הנני ממתין חוץ לבית, הבחין בי רבינו ודאג שיתנו לי להיכנס. ואכן
 נכנסתי אל תוך חדרו של החזון איש, ורבינו הציג אותי בפניו כ"בן של רבי

בערל יאנובר". החזון איש שמח עמי מאוד
 והראה לי פנים יפות לכבודו של אבי, ואף
 התעניין בלימודו (מפיו. ראה גם בספר ההספדים
 'אריד בשיח' עמוד צ').

הגאון רבי נתן זוכובסקי שליט"א
 במחיצת רבינו

הגאון הצדיק רבי דוב זוכובסקי זצ"ל נולד בעיירה 'יאנובה' בליטא. בחרותו למד
 בישיבת סלבודקא ועד מהרה היה לאחד מתלמידיו הקרובים של מרן ה'סבא
 מסלבודקא'. כאשר רצו לייסד את ישיבת חברון בעיר חברון, היה רבי דוב מקומץ
 הבחורים שנשלחו לארץ ישראל כדי לייסד את הישיבה. כעבור מספר שנים שב
 לסלבודקא ושם נעשה לחתנו של הגאון רבי פסח פרוסקין זצ"ל, ואחרי נישואיו
 כיהן כמשגיח בישיבת סלבודקא בליטא. בשנת ת"ש הצליח בחסדי ה' להינצל
 ולעלות לארץ ישראל, והתמנה לכהן כמשגיח בישיבת לומז'א בפתח תקוה. חלק
 מחידו"ת נדפסו בספר 'זבד טוב'. נלב"ע בקיצור ימים ושנים ביום כ"ד אב תש"כ.

טוב לצדיק טוב לשכינו

דמותו של רבי דוב היתה מאוד נערצת אצל רבינו זצ"ל. פעם אף סיפר שבהיותו
 בחור בישיבה, היה רבי דוב מתגורר בדירה סמוכה, ובאותו בנין היה חדרו של
 רבינו עם בחורים נוספים, ופעמים רבות נכנס אליו לשוחח איתו בדברי תורה.
 גם בשנים המאוחרות כאשר רבי דוב לקה בשיתוק של חלק מהגוף והדיבור היה
 קשה עליו, היה רבינו ממשיך לבוא אליו ולשוחח איתו במידת האפשר.
 הבן, רבי נתן זוכובסקי העיד שזוכר מילדותו, שבתקופה שרבינו היה אברך צעיר
 והמשיך ללמוד בישיבה בפתח תקוה, הוא היה נכנס לעיתים יחד עם ידידו הטוב
 רבי בערל וינטרוב לדרוש בשלומו של רבי דוב ולשמוע מה שהתחדש אצלו.

עם מרן החזון איש

רבינו היה מוסר שמרן החזון איש מאוד החזיק מר' דוב (אָאָט גִיאָאָלְטֶען פֿון עַעם.
 זַיַער), ובאחת הפעמים שר' דוב הגיע לחזון איש, ציוה על רבינו, שהיה אז בחור
 צעיר, שילווה אותו עד ליציאה מהבית כדי לכבדו. ובשנים המאוחרות כאשר ר'
 דוב היה חולה, הגיע פעם מרן החזון איש לבקר.

כבוד או עונג

רבינו היה נוסע מידי ערב שבת מהישיבה לבית הוריו בבני ברק, שם היה פוגש
 את דודו מרן החזון איש. לעיתים רבות היה רבי דוב שולח עמו שאלה אל החזון
 איש. באחד הפעמים ביקש שישאל בהלכות מזוזה אודות מרפסת ביתו, והחזון
 איש השיב לו תשובה בכתב, וביקש מרבינו למסור בחזרה את התשובה. כעבור
 שנים ניגש רבינו אל בנו של רבי דוב ושאל אם נותר לו העתק מהמכתב ההוא,
 אבל לאכזבתו המכתב אבד.

ובמקרה אחר, שלח את רבינו לשאול מהחזון
 איש, שהוא רגיל ללוש לכבוד שבת 'עניבה',
 ובימי הקיץ החמים חם לו מאוד ואין זה עונג
 שבת ללכת כך, ומצד שני אין זה 'כבוד השבת'
 להוריד העניבה, ואיך צריך לנהוג.
 ענה החזון איש: "אם אינו עונג - אינו כבוד".
 ויכול להוריד.

רבי יצחק זילברשטיין שליט"א מוסר לרבינו ספר ממאמריו על 'שבת קודש'

במחיצתו לא צריך מקלט

על צדקותו של רבי דוב היה רבינו מספר:
 פעם היה אזעקה והיו צריכים לרדת למקלט, והגאון הצדיק רבי אליהו דושניצר
 לא ירד, ואמר: הרי החדר שלי על יד ספר תורה, והוא ר' דוב, ואיני צריך לרדת!

מכתב הערות מרבינו על ספרו 'זבד טוב'

כאשר יצא הספר 'זבד טוב' מחידושי תורתו של רבי דוב, מיהר רבינו לקנות את
 הספר, ואף הזדרו לכתוב מכתב הערות תורניות ולשלוח אל רבי דוב כדי לשמחו.
 כאשר רבי דוב קיבל את מכתבו שמח מאוד, והיתה לו קורת רוח מיוחדת שאברך
 כה חשוב כותב לו מכתב הערות וביקש להודות לו כך (מבנו רבי נתן).